

Almyra Weigel: „Aš esu lietuvių menininkė, gyvenanti Vokietijoje“

Dalia KUIZINIENĖ

Almyra Bartkevičiūtė-Weigel, menininkė, tekstilininkė, daugybės originaliausių projektų sumanytoja, jau beveik du dešimtmečius gyvena Berlyne, Vokietijoje. Pastarąjį dešimtmetį menininkė nuolat stebina ne tik savo aktyviu dalyvavimu parodose Lietuvoje ir Europoje, bet ir netikėtomis medžiagų panaudojimo galimybėmis. A. Weigel yra nuolat eksperimentuojanti ir ieškanti kūrėja: autorė naudoja karštų klijų technologijas, kurias taikydama sukuria skulptūrinius reljefinius darbus, šiomis technologijomis sukurto ciklo „Prijuostės“ darbai buvo rodomi daugelyje užsienyje vykusių parodų, sulaukė susidomėjimo ir įvertinimo, per šiuos darbus kūrėja svarstė ne tik lyčių tapatybės problematiką, bet ir demonstravo neįtikėtinas medžiagos galimybes. Prieš dešimtmetį kūrėja atrado senus laikraščius ir knygas kaip kūrybos objektą. Ji senus laikraščius ir knygas paverčia magiškais objektais ir instaliacijomis, jos rankose laikraščio lapai tampa siūlais, o iš šio netradicinio pluošto yra sukuriamas tekstilės darbas. Taip buvo sukurti darbų ciklai, kuriuose originaliai derinamas popierius ir tekstilė. A. Weigel bendradarbiauja su kauniečių modernaus šokio trupe „Aura“. Lietuvoje ir Vokietijoje įvyko keli įsimintini projektai. Tai A. Weigel paroda, instaliacija su „Auros“ šokėjų pasirodymu „Debesuota su pragiedruliais“ Kauno paveikslų galerijoje 2014 metais bei dvi išpūdingos instaliacijos ir su jomis susiję šokio spektakliai „Užslėpto praregimumas“ ir „SOTUS“ Vokietijoje. Pastaruoju metu menininkė išbandė ir tapybos žanrą, 2019 metais Lietuvoje surengė dvi tapybos darbų parodas. 2020 metų spalio pabaigoje Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje surengta Almyros Weigel darbų paroda „Senos žinios – naujos žinios“, kurioje menininkė rodo įvairiais laikotarpiais bei skirtingomis

technikomis sukurtus darbus. Iš senų laikraščių kuriami paveikslai menininkės kūryboje įgauna netikėtai naują, originalią prasmę, stebina koloristikos ir ritmikos deriniais. Savaip grupuojant ir dėlioiant knygos lapus yra ieškoma sąsajų tarp buvusio turinio, praeities ir šiandienos aktualijų. Naujausiuose darbuose nuotraukų kopijos, komponuojamos ir klijuojamos naudojant autorinę techniką, tampa tarsi senos freskos detalėmis. Beveik visi parodoje eksponuojami darbai ir objektai sujungia praeities ir dabarties momentus, asmeninę bei kolektyvinę patirtis, žymi gyvenimo, pasaulio laikinumo punkturus. Dėl karantino parodą iki šiol turėjo galimybę pamatyti gana nedaug meno mylėtojų, tačiau vėl atsidarius muziejams ir galerijoms parodą toliau bus galima lankyti. Su svarbiausiomis Almyros Weigel parodomis ir projektais galima susipažinti jos interneto svetainėje: <http://almyraweigel.de/>. Almyra Weigel mielai sutiko atsakyti į klausimus apie savo kūrybos kelią.

Jūs esate kaunietė, studijavote Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultete, turinčiame ryškią ir įdomią tekstilės mokyklą. Vėliau ir pati Kauno fakultete dėstėte. Kiek save laikote šios mokyklos mokine, kas studijų ir darbo metais buvo svarbu, subrandino Jus kaip menininkę?

Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultete dvejus metus studijavau vakariniame skyriuje, o paskui šis skyrius buvo panaikintas ir mes tapome dieninio skyriaus studentais. Studijų metus prisimenu kaip labai gražų, linksmą ir kūrybingą laiką. Priklausiau tai studentų kartai, kurią vadinu pereinamąja arba naujojo virsmo karta. Kadangi keitėsi laikmetis – sovietmetis baigėsi ir Lietuva tapo Nepriklausoma valstybe, mūsų studijos taip pat „atgimė“. Tiek menine prasme, tiek praktiniuose darbuose pradėjome daug eksperimentuoti, laisviau ir kūrybiškiau mąstyti. Esu dėkinga savo dėstytojoms Vitalijai Bartkuvienei, Danutei Valentaitei, Jūratei Petruškevičienei, Zinaidai Dargienei, kuri buvo mano diplominio darbo vadovė, Laimai Oržekauskienei, kuri įkvėpė mums naujo mąstymo ir padėjo kiekvienam studentui surasti individualią kūrybinę išraišką. Dirbome labai daug. Iki išnaktų užsibūdavome fakulteto patalpose. Kompiuterių dar neturėjome, todėl visus eskizus ir projektus atlikdavome ranka. Išmokome taip pat labai daug. Nuėjome visą ilgą ir įdomų tekstilės meno kelią – nuo tradicinių audimo ir marginimo metodų iki individualių eksperimentinių ieškojimų. Tekstilės fabrikai tuo metu buvo uždaromi, bet tai mums, studentams, arba baigusiems menininkams atvėrė naujas kūrybines kryptis – kūrėme darbus parodinėms erdvėms, namų ar visuomeninių pastatų interjerams.

Almyra WeigelBaigus studijas atsirado galimybė pasilikti fakultete ir dirbti mokymo meistre, o greitai ir dėstyti tekstilės meno istoriją bei kitus dalykus. Tai buvo laikas, kada dar neturėjome pakankamai literatūros. Tekstilės meno istorijos paskaitoms rinkau medžiagą ir ruošiausi Zalcburgo miesto bibliotekose, kur turėjau galimybę retkarčiais nuvažiuoti. Man patiko dirbti su studentais, taip pat puikiai jaučiausi kolegijų, buvusių dėstytojų kolektyve. Manau, kad tai buvo geriausias ir įdomiausias kolektyvas, kuriame dirbo įvairaus amžiaus žmonės. Tai buvo lyg šeimos modelis, kuriame visi reikalingi – ir vyresni, ir jaunesni.

Įdomu ir ypatinga šioje mokslo įstaigoje buvo tai, kad studentai ir dėstytojai buvo vieningi, visi buvo reiklūs tiek sau, tiek ir kitiems. Visi maksimaliai stengėsi, kad kuriami tekstilės meno kūriniai būtų paties aukščiausio lygio. Manau, todėl ir Lietuvos profesionalioji tekstilė buvo ir tebėra taip gerai vertinama pasaulinėje meno scenoje.

Daug „lašelių sulašėjo“ (anot Salmano Rushdie) ir į mano, kaip menininkės, asmenybę, mano kūrybinės ištakos prasidėjo Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultete.

Kada pasukote moderniosios tekstilės keliu? Per Jūsų parodos „Senos žinios - naujos žinios“ pristatymą lapkričio pabaigoje menotyrininkė Rasa Žukienė prisiminė, kad savo studijų metais Jūsų modernistinės netradicinės stilistikos darbai sulaukė kritinio vertinimo. Kas nulėmė Jūsų kelią į eksperimentinį, netradicinį meną?

Dar studijų metais pamėgau eksperimentus. Mane domino įvairios medžiagos, jų savybės ir netradicinės technikos. Diplominių darbą sukūriau jungdama kelias technikas ir medžiagas viename objekte. Tuo laikotarpiu tai buvo inovacinis darbas tekstilės meno srityje. Diplominių darbų gynime sulaukiau kritikos ir darbo įvertinimas nebuvo pats geriausias. Po studijų eksperimentavau toliau: kūriau darbus iš spagečių, šokolado ir aliuminio folijos bei kitų medžiagų. Darbas „Nekabink makaronų“ Kauno tekstilės meno bienalėje buvo apdovanotas už netradicinių medžiagų panaudojimą tekstilės mene. Bet kadangi kūrinį po parodos palikau palėpėje, jį sugriaužė pelės, o man beliko tik apdovanojimas ir pamoka, kad su eksperimentais gali nutikti keisčiausių dalykų, kuriuos turime priimti natūraliai ir net linksmai, jeigu jau einame šiuo keliu... Paskui ilgus metus savo darbus kūriau iš karštų klijų. Labai pamėgau šią medžiagą ir techniką, daug eksperimentavau, kol atradau man patinkančią formos raišką. Kas nulėmė mano

kelią į netradicinį meną? Mintyse suskambo grupės „Vairas“ atliekama daina, sukurta pagal Algimanto Baltakio eilėraštį: „Gimiau nei per anksti, nei per vėlai. Gimiau pačiu laiku.“ Manau, kad nauji vakarų vėjai į mūsų posovietinę Lietuvą atnešė daugiau laisvės ir galimybių. Dar studijų metais kelis kartus buvau gavusi stipendiją tobulintis Zalcburgo vasaros menų akademijoje. Sugrįžusi turėjau kurti savo diplominį darbą. Buvo labai sunku. Kultūrinis šokas mane taip paveikė, kad reikėjo laiko vėl priprasti prie esamų sąlygų. Bet tai ir buvo pasikeitimų laikas, kurį visi išgyvenome savaip. Teko naujai suvokti save, valstybę, meną...

Kada išvykote į Vokietiją? Kokios priežastys nulėmė, kad Berlyne gyvenate jau dvidešimt metų. Kaip gyvenant kitoje šalyje kito (ar nekito) Jūsų kūrybinės nuostatos?

Berlyne gyvenu nuo 2001 metų. Priežastys, dėl kurių išvykau gyventi į Vokietiją, buvo šeimyninės. Mano vyras jau gyveno ir dirbo Berlyne. Mums susituokus, pas jį atvykau ir aš. Kūrybinės nuostatos, sakyčiau, nekito. Atvažiavusi čia stebėjau gyvenimą, lankiausi galerijose, muziejuose, kultūros renginiuose. Kadangi pati esu tekstilininkė, norėjosi kuo daugiau susipažinti su šia sritimi Vokietijoje. Be to, troškau su Lietuvos profesionaliosios tekstilės menu supažindinti Vokietijos žiūrovą.

Pradėjau ieškoti galimybių, kaip šį norą įgyvendinti. 2005 metais su kolegėmis iš Lietuvos, „Meno parko“ galerija ir Lietuvos ambasada suorganizavome parodą „Jaunoji Lietuvos tekstilė“ Kiornerio parko (*Körnerpark*) galerijoje Berlyne. Paroda puikiai pavyko ir buvo itin gerai įvertinta. Ir šiandien, praėjus beveik 20 metų sutinku žmonių, kurie pasakoja matę fantastišką Lietuvos tekstilės parodą, o aš su džiaugsmu jiems atsakau, kad buvau parodos kuratorė.

Esate daugelio tarptautinių parodų ir įvairių projektų dalyvė, turinti itin aiškią koncepciją, naudojanti netradicines medžiagas savo kūriniams, rengianti performansus, įvairias akcijas. Kas Jums kaip menininkei yra kūrybinės atspirties taškas - idėja, medžiaginis idėjos realizavimas ar kita? Kurie - Lietuvos ar užsienio - žiūrovai yra imlesni? Kas yra Jūsų kūrybos adresatas?

Dirbant ir eksperimentuojant su įvairiomis medžiagomis yra svarbu rasti idėją, pateisinančią vienų ar kitų medžiagų naudojimą. Be idėjos atliktas kūrinys liks rankdarbio lygmenyje. Nesvarbu, koku keliu einame - nuo medžiagos bei

techninės išraiškos prie idėjos ar, atvirkščiai, nuo idėjos prie jos techninio įgyvendinimo, – kūrinys tampa meno kūrinio tik turėdamas aiškią koncepciją. Mintis yra svarbiau už materiją, arba yra pirminė materijos sąlyga. Man kūrinyje svarbiausia yra idėja.

Būna įvairiai. Kartais pradedu nuo kūrinio idėjos, bet dažniausiai atrandu man įdomias medžiagas, jas tyrinėju, technologiškai eksperimentuoju ir kartu mėstau, kaip visa tai įprasminti idėjiškai. Kartais tenka ilgai klaidžioti minčių labirintais, o kartais idėjos būna čia pat, „už kampo“. Ypač vertinu kūrybinį procesą, niekada nesu visko galutinai apgalvojusi. Leidžiu sau nustebti, džiaugtis, o kartais ir nusivilti. Sakoma, kad nesėkmės yra kartu ir pamokos. Eksperimentuojant šių pamokų ir nuotykių netrūksta.

Kūrinius pirmiausia kuriu sau pačiai. Jeigu kūrybos procese išgyvenu daug pozityvios energijos, ji pasiekia ir žiūrovus. Kurdama sau, kuriu visiems. Mano kūrybos adresatas yra kiekvienas menu besidomintis žmogus. Dažnai susidomi ir tie žmonės, kuriems menas nėra viena iš svarbiausių gyvenimo sričių.

Lietuva užsienyje garsėja kaip menininkų šalis. Turime daug talentingų menininkų. Lietuvos žiūrovai turi puikias galimybes stebėti aukšto lygio vietinę meno sceną. Mes, lietuviai, esame uždaresni, labiau linkę išpūdžius ir emocijas pasilikti sau. Užsienio žiūrovas yra atviresnis diskusijoms, interaktyviam veiksmui.

Parodos Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoke frag.

Jūsų kūrybinio kelio pradžią ženkлина specialia plastiko (klijų) technologija atlikti „Prijuosčių“ ciklo darbai. Prašyčiau papasakoti apie šio ciklo kūrimą ir jo idėją, koncepciją.

Prijuosčių ciklą pradėjau kurti 2004 metais, jau gyvendama Vokietijoje. Gyvenimo įvykiai tuo metu tapo palankūs šio ciklo atsiradimui. Neseniai buvau tapusi mama ir nauja situacija mane tarsi pririšo prie namų. Panašiu laiku pradėjau organizuoti Lietuvos profesionaliosios tekstilės parodą jau minėtoje Kiornerio parko galerijoje. Troškau ir pati parodoje rodyti kelis savo kūrybos darbus. Prasidėjo idėjų paieškos. Kadangi šeiminikavimo ir buvimo su vaikelio laikas tapo mano kasdienine duona, prijuostę dėvėdavau kasdien. Pradėjau gilintis į lietuvių tautinio kostiumo prijuosčių tematiką. Tuometinis moters požiūris į prijuostę tapo pagrindine inspiracija imtis šios temos. Senovėje moterys dėvėdamos prijuostes tikėdavo, kad ši kostiumo dalis saugo ne tik po ja esantį drabužį, bet ir moters sielą nuo nešvaros ir neigiamų aplinkos poveikių. Moterys be prijuosčių vengdavo išeiti iš namų. Man prijuostė tapo objektu, ribojančiu mūsų išorinį ir vidinį pasaulius. Lietuvos kultūros ministerija pritarė šiam projektui, skirdama individualią stipendiją. Kurdama „Prijuosčių“ ciklą daug eksperimentavau, kiekvienam objektui panaudodama skirtingas klijų ir kitų medžiagų jungtis, išstobulinau karštų klijų technologiją.

Jeigu neklystu, prieš dešimtmetį Jūs pradėjote kurti tekstilę ir objektus iš laikraščių. Ta pačia proga noriu prisiminti ir išskirtinę Jūsų parodą „Debesuota su pragiedruliais“, 2014 metais vykusią Kauno paveikslų galerijoje, kada „laikraštine“ tekstilę papildė iš senų laikraščių sukurtos instaliacijos bei drauge su modernaus šokio teatru „Aura“ sukurtas performansas. Kaip gimė ši idėja?

Kartais vasaromis, kai išvykstu atostogauti, savo studiją išnuomuoju. Vieną vasarą, grįžusi po atostogų, sėdėjau tuščioje studijoje ir galvojau apie naują pradžią. Pasirodė, kad studijoje turiu sukaupus daugybę medžiagų: siūlų, spaudos leidinių, audinių ir kita. Pagalvojau, kad reikia naudoti tai, ką turiu ir susilaikyti nuo papildomų investicijų perkant naujas medžiagas. Siūlai, popierius... Apie tai bėmąsttydama prisiminiau savo močiutę, kuri pradėdavo siūlus vynioti ant mažos, suglamžytos laikraščio skiautelės. Pagalvojau, kad tai įdomu. Ji suvyniodavo siūlų

kamuolius, kurių viduje likdavo spaudos dalelė. Laikraštyje idėjine prasme telpa visas mūsų gyvenimas, o iš siūlų gaminami mūsų drabužiai. Įdomios jungtys: dvasinis ir materialus, išorinis ir vidinis pasauliai viename. Drabužiai dengia mūsų kūną, saugodami ir atskirdami mus nuo aplinkos. Prisiminiau ir lietuvių liaudies žaidimą „Siūlai, siūlai susivykkit“, kuriame metaforiškai siūlų vaidmenį atlieka žmonės. Štai tokia buvo šio projekto pradžia.

Siūlai siūlai susivykkit

Atostogaudama vasarą prie jūros ir pradėjusi nuobodžiauti siūlų neturėjau, tad pradėjau iš supjaustytų juostelėmis laikraščių siūlus sukti pati. Taip atsirado

darbų serija „ Iš antrų rankų“. Kūriau iš laikraščių ir siūlų instaliacijas ir objektus. Kartu su choreografe Birute Letukaite ir jos vadovaujamu modernaus šokio teatru „Aura“ sukūrėme performansą.

Nepaprastą išpūdį paliko ir Jūsų projektas „SOTUS“ su „Auros“ šokėjais Vokietijoje, jame instaliaciją taip pat papildė šokis, o šokėjai vilkėjo iš laikraščių sukurtais drabužiais. Kaip gimė šio projekto idėja?

Su „Aura“ jau prieš tai buvome sėkmingai bendradarbiavę. Tų metų pavasarį savo studijoje buvau sukūrusi erdvinę instaliaciją iš laikraščių ir turėjau naujo tarpdisciplininio projekto viziją. Pasikalbėjus su kultūros festivalio „48 Stunden Neukölln“ („48 Neukiolno valandos“) organizatoriais buvau pakviesta kartu su „Aura“ kurti festivalio atidarymui skirtą projektą. „SOTUS“ buvo ne tik mūsų projekto, bet ir viso festivalio tema. Mūsų projektas, kaip galima suprasti iš pavadinimo, atspindėjo laikmečio, kuriame gyvename, dvasią. Gyvename pertekliaus laikais, apsupti daugybės materialių daiktų, informacijos bei žinių gausos, todėl dažnai nesugebame atsirinkti mums svarbių dalykų. Kiornerio parko galerijoje iš laikraščių sukūriau milžinišką instaliaciją, kuri priminė informacinį gamtovaizdį. Šokėjai vilkėjo iš laikraščių sukurtus kostiumus. Pagal Birutės Letukaitės choreografiją šokėjai „pabiro“ iš patalpos, kurioje buvo instaliacija, ir kompozitoriui Antanui Jasenkai gyvai grojant pasklido nuostabaus grožio parke. Šiame projekte viskas susilydė į vieną visumą: šokis, muzika, kostiumai ir net gamta (buvo nuostabus oras) mums pritarė. Praėjo penkeri metai, bet Berlyne vis dar tebeskamba šio projekto atgarsiai.

Sotus

Prijuostės

Parodoje „Senos žinios - naujos žinios“ eksponuojami darbai, sukurti visiškai kitokia autorine technika. Nuotraukų kopijos komponuojamos ir klijuojamos, tampa tarsi senos freskos detalėmis. Kokio ciklo tai darbai, kuo jie Jums yra asmeniškai svarbūs, nes nuotraukų fragmentuose ryškėja ir Jūsų asmeninio gyvenimo momentai?

Darbų ciklo „Progresas“ atsiradimą inspiravo dar viena minėto kultūros festivalio „24 Stunden Neukölln“ („24 Neukiolno valandos“) tema FUTUR III. Mane ši tema paskatino mąstyti ir svajoti apie ateitį. Mes labai dažnai prisimename tai, kas jau liko praeityje, bet nedažnai išdrįstame įsivaizduoti ateitį. Šis ciklas – tai mažoji mano kūrybinio gyvenimo retrospektyva. Jis apima maždaug dvidešimt penkerių metų laikotarpį (nuo 2005 iki 2029 metų). Ciklą sudaro trys grupės, kuriose yra 12 kūrinių. Pirmoji grupė – mano kūrybinio kelio Berlyne pradžia, antroji – dabartinis laikotarpis ir trečioji – ateitis, apie kurią svajoju, arba pasisekusios kūrybinės karjeros įrodymas. Panaudojau savo atrastą karštų klijų technologiją. Taikant šią technologiją ant drobės perkeltos nuotraukos primena senos freskos arba, tematiškai žvelgiant, praeities detales. Darbuose panaudotos mano asmeninės nuotraukos su man brangių žmonių, kolegų, politikų portretais arba reikšmingomis meninių įvykių detalėmis. Čia matome ir tekstilės parodos Kiornerio parke fragmentus, menininkų veidus, ambasadorius, įvairiais laikotarpiais dirbusius Berlyne, „Auros“ šokėjus ir kita. Panaudotos ir mano žymiausių kūrinių nuotraukos. Mane pačią intriguoja trečioji darbų grupė, kuri nukreipia žiūrovą į 2029 metus ir mano būsimą parodą „Gropius Bau“ muziejuje Berlyne. Belieka smalsiai laukti šio laiko ir įsitikinti, ar svajonė išsipildys.

Debesuota su pragiedruliais

Ką Jums reiškia būti lietuve Vokietijoje, Berlyne? Kokios Jūsų lietuviško gyvenimo realijos šioje aplinkoje svarbios Jums pačiai, šeimai ir Jūsų bičiuliams?

Aš esu Lietuvos menininkė, gyvenanti Vokietijoje. Žinoma, nesu oficiali Lietuvos atstovė užsienyje. Bet meno kūrinių, kuriuos sukuriu savo studijoje Berlyne, atsiradimą galima susieti tik su mano lietuviška kilme, išsilavinimu ir profesine patirtimi, kurie nuo Lietuvos yra neatsiejami. Mano nuomone, Berlyne mane visada priima kaip lietuvių menininkę. Žinoma, svarbu lietuvių kalba ir kultūra. Ir ne tik svarbu, bet ir neišvengiama. Mūsų gyvenimas Berlyne yra neatskiriamai susijęs su Lietuva: per mano šeimą ir draugus, per mano darbą ir mūsų lietuvišką požiūrį į gyvenimą. Esu lietuvė su lietuvišku pasu.

Asmeninio archyvo nuotr.

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

